

La Mercè, estudiant de biologia (1960-1965)

Els cinc anys que duraven els estudis de biologia eren per a la majoria d'estudiants un període de jocunda joventut en què descobríem nous amics i amigues, organitzàvem gatzares acolorides i absurdes (com les festes del «paso del ecuador») o fèiem viatges a mitja carrera i al final d'aquesta. Els estudis i la basarda dels exàmens hi convivien amb protestes antifranquistes, preocupació sobre la utilitat de la carrera, intents d'encaixar amb alguna possible parella i llargs, llarguíssims estius.

El primer curs, comú i selectiu, no permetia encara formar una veritable promoció, dispersos com estàvem en grups molt diferents. Era l'any següent que ens vèiem les cares, davant l'horror dels professors, que comprovaven com el nombre d'estudiants havia passat de quinze a trenta en un sol any. He de reconèixer que la primera impressió (alumnes de fora de Barcelona, monges, capellans i rebotats de medicina) em va descoratjar una mica. Les persones més cultivades i intel·ligents eren o bé molt tímides i discretes o bé amants d'enlluernar amb les seves àmplies lectures o la seva fe redemptora.

A classe, tothom estava lliurat a prendre apunts, i pocs s'atrevien a fer preguntes i, encara menys, a respondre les que plantejaven els professors, que, en general, eren seriosos i molt doctes. La Mercè aviat va congeniar amb el més especial, de mètode docent original i sovint incompès, i aviat va demostrar el seu proverbial lliurament, col·laborant amb les seves classes pràctiques i intentant endegar una mica el seu laboratori. Aviat col·laboraria també amb el catedràtic de ciències naturals d'un dels grans instituts d'ensenyament secundari de Barcelona.

Però tornant al segon i el tercer curs de la carrera, els meus records topen amb la boira d'una Mercè que semblava voler passar inadvertida: arribava puntual a classe, mostrava una gran concentració i, en acabat, desapareixia ràpidament cap a casa. Ras i curt, no donava cap facilitat, especialment als nois, de descobrir-la ni de socialitzar-hi.

Molt de temps després m'he preguntat, amb una certa recança, com és que no vaig saber entendre aleshores la causa d'aquella automarginació. Fet i fet, el que em faltava era informació sobre la seva història. Quan en acabar la carrera, el 1965, vam esdevenir companys de docència i, sobretot quan va acceptar ser padrina del meu fill Oleguer, ens vam anar descobrint i valorant mútuament, amb molts detalls aclaridors. Els aniversaris del seu fillol foren cada any una alegre reunió familiar, on mai no hi va faltar la Mercè ni la seva mare, mentre va poder. La Mercè i l'Oleguer s'admiraren mútuament. En una carta del 5 d'Abril de 2024, que la malalta no pogué llegir, l'Oleguer reconeix la influència de la Mercè en la seva formació humana, valora la valentia que mostrava davant la malaltia i afirma, entre altres coses: "La teva vida segueix en mi, perquè el teu exemple ha contribuït a portar-me a ser qui soc."

Nascuda a França, d'una mare profundament catalanista, casada amb un francès que tenia un concepte més aviat obert del compromís de parella, hagué de sofrir de petita la separació dels seus progenitors. Tots dos s'estimaven, però la mare fou la que patí un trauma més agut, amb conseqüències que durarien fins a la seva mort. Retornada a Barcelona, trobà feina i seguí ella sola, amb heroïcitats estoica, una vida familiar centrada a obrir el futur de la seva filla amb l'esforç que calgués. La Mercè fou sempre molt conscient del valor d'aquest sacrifici, i això explicaria el profund lligam que tenia amb la seva mare. Després de moltes converses en ambient familiar, vaig comprendre que la Meme, la mare de la Mercè, havia arribat a un concepte general dels homes com a enemics incorregibles, que només calia evitar. Més d'una vegada ens havia dit: «Dels homes, el millor, per cremar-lo». La Mercè no ho comentava, però crec que fou inevitable que aquella visió de la societat la influís durant tota la seva joventut. Fins i tot al principi de la nostra amistat com a col·legues va ser molt crítica amb alguns aspectes, reals o exagerats, de la meua admiració vers la bellesa.

He apuntat al principi les festes i les lluites polítiques dels estudiants, o els viatges de fi de carrera (a més de l'aparició de les discoteques sorolloses, les caves de jazz i les altres aparents bogeries) per deixar-vos clar que, en el meu record, la Mercè mai no hi va participar. Una mostra curiosa: en una sortida del nostre grup al Jamboree, s'hi afegí fins i tot una monja de la promoció, però no la Mercè.

Apareix, això sí, en algunes fotografies de sortides de pràctiques, de botànica o de zoologia. Tampoc la recordo a l'excursió de diversos dies que tancava el curs de geologia de Solé i Sabarís. El viatge de fi de carrera també el trobà massa llarg per deixar la seva mare sola. Les noies de la promoció, amb les quals tenia més confiança, potser completarien, amb profit i justícia, la meua visió.

Un cop acabada la carrera, la Mercè perfeccionà les seves dots docents fent moltes classes i pràctiques, i ens sorprengué a tots acabant la primera la seva tesi doctoral i, per tant, iniciant el seu recorregut com a investigadora. Es va anar

situant al capdavant de la nostra promoció, tant en recerca com en prestigi entre els estudiants. I, de molt bon grat, va introduir en els àmbits acadèmics els que abans ens fèiem el savi col·leccionant matrícules d'honor.

XAVIER LLIMONA
Catedràtic de botànica de la Facultat de Biologia,
Universitat de Barcelona (1982-2008). Institutw d'Estudis Catalans.
Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona